

Domies Toen

Nieuwsbrief

Juli 2021

Nijs oet Toen

door Jan Jaap

We zijn van een koel lang voorjaar langzaam in de zomer geschoven. Door het vreemde weer begonnen sommige voorjaarsplanten later te bloeien dan normaal en sommige zomerplanten eerder dan normaal, wat rare verschuivingen gaf in de verschillende bloeitijden. Door het vochtige weer groeiden de planten zeer weelderig en was het tevens weer het startschot voor de slakken om hun vreetfestijn aan te vangen, hopeloos. Maar desondanks geniet het publiek en staan er genoeg planten in bloei.

Ook het insectenleven varieert met het weer. Als het weer mooi en zonnig is zijn ze er weer in redelijke aantallen. Het zal de trouwe bezoekers opgevallen zijn dat

het deel van de tuin rechts van de 'kelder' en waar de milieuschalen stonden veranderd is. Het is wat ruimer opgezet zodat de schalen meer tot hun recht komen. De milieuschalen weerspiegelen verschillende plantenmilieus die in Noord-Nederland voorkomen. De ontwikkeling van de milieus in de

schalen neemt tijd, daarom is de ene schaal bijna 'klaar' terwijl er in andere nog begonnen moet worden. Er is al een boekje over de schalen 'Biotopen ontdekken in Domies Toen', en aan begeleidende informatie aan de hand van bebording wordt gewerkt. Door ziekte van de beheerder is het onderhoud wat achteropgehaakt maar we proberen het met man en macht in te lopen. In ieder geval is er weer meer ruimte voor activiteiten in de tuin omdat de coronamaatregelen wat versoepeld zijn.

Beste Vrienden van Domies Toen,

Het is fijn om te zien dat er veel mensen onze tuin bezoeken. Er is genoeg ruimte voor bezoekers om te genieten van de rust en de pracht die de tuin biedt. Dankzij de inzet van de tuinmedewerkers wordt de tuin goed bijgehouden zodat een groot aantal planten een plek heeft. Met de nieuwe biotoopschalen is er weer een grote verzameling bijzondere soorten bijgekomen.

Dit is mogelijk door de subsidie van de gemeente Het Hogeland en door de bijdrage van bezoekers en vrienden van Domies Toen. De bijdrage van bezoekers en vrienden is samen goed voor 35% van de inkomsten. Hieruit blijkt dat we niet zonder subsidie dezelfde kwaliteit kunnen bieden. Maar ook dat we veel te danken hebben vrienden en bezoekers.

Een oproep aan alle vrienden die nog niet betaald hebben: wilt U het bedrag overmaken op de rekening NL69 RABO 0316 0677 84 ten name van Stichting Domies Toen.

Maarten Bohlmeijer, penningmeester

Biodiversiteit op kleine schaal

hoogveen

veenweide

oud zuur bos

kwelder

vochtige duinvallei

karrenspoor

Wie in Domies Toen rondwandelt, loopt door verschillende landschapstypes. U komt door de mergelvallei met planten uit Zuid-Limburg en kalkrijke duinen, door bloemrijk hooiland en door de schaduwrijke slingertuin met stinzenplanten.

Door de ligging en grondsoort kunnen we in Domies Toen maar een klein aantal verschillende milieus creëren. Maar er zijn veel landschappen en er is veel meer biodiversiteit te zien in Nederland. Om die diversiteit te tonen hebben we een aantal biotoopschalen ontwikkeld.

Een biotoop is een landschapstype met min of meer dezelfde leefomstandigheden die de natuurlijke leefruimte is voor een bepaalde levensgemeenschap. Denk aan heide, duinen, moeras, etc.

In schalen bootsen we landschappen in het klein na. Wij hebben ons toegelegd op bijzondere biotopen van de drie noordelijke provincies. Met de gewenste grondsoort, waterhuishouding en licht proberen we een biotoop te maken waarin de planten van dat milieu zich thuis voelen. Door middel van onderhoud – voornamelijk wieden – proberen we het beeld van het gewenste vegetatietype zo goed mogelijk te benaderen.

Het zal enige tijd vragen om tot een resultaat te komen, maar het mooie is dat de vegetatie zich door de tijd ook zal ontwikkelen zoals dat in het groot ook gebeurt.

droge heide

natte heide

water- en oeverplanten

Agenda

Zondag 18 juli, 14 uur, **rondwandeling** met tuinbeheerder JanJaap Boehle. Hij kent ieder hoekje van de tuin en weet over alle planten, vlinders en andere insecten een mooi verhaal te vertellen.

Zondag 25 juli, 14 uur, Duo Laag Hoog, bestaand uit Greet Kloeg op fagot en Sjoerd Visser op fluit, speelt **muziek** uit de barok, de klassieke periode en de romantiek, waaronder Beethoven.

Zondag 1 augustus, 14 uur, **rondwandeling** met Ds Klaas Pieterman. Hij vertelt over planten die in de bijbel genoemd worden.

Zondag 8 augustus om 14.00 uur, **renaissance-muziek** door Hans Tulp op luit.

Zondag 15 augustus, 14 uur, **rondwandeling** met Margreet Franssen over kruiden en hun betekenis.

Voor **rondwandelingen** graag opgeven via voorzitter@domiestoen.nl

Misopates orontium

Plant van herinnering

Zo'n tien jaar geleden kwam in onze moestuin ineens een onbekend plantje op. Ik voelde me in die tijd niet helemaal gelukkig op het Groninger Hogeland, waar wij sinds een paar jaar woonden. Op de akker tegenover ons bestreed de boer zijn wanhoop over zijn kwarrende gewas steeds vaker met de gifspuit en ik probeerde mijn humeur te bewaren door niet meer aan 'gif' maar aan 'gewasbescherming' te denken. Maar die truc werkte toch niet echt.

Tot overmaat van ramp besloten mijn paardenhoudende achterburen ook nog eens hun weide te renoveren, maar daartoe moest wel, zo zeiden ze, eerst alles DOOD. Einde oefening, de depressie sloeg onbarmhartig toe. Wat had het voor nut, ons zorgvuldige wiewerk in onze ecologisch beheerde moestuin, als om ons heen alles kapot werd gemaakt?

Rode lijst

En toen vond ik dus ineens bij het wieden dat plantje en ik wist niet wat het was. Buurtgenoten herken- den het ook niet dus ik moest in de boeken gaan bladeren. Gezien zijn plotselinge opkomst in onze regel- matig geroerde kale moestuingrond gokte ik erop dat het een éénjarig akker'onkruidje' was, dus begon ik in ons één-jarigenboek. En jawel, op pagina 272 stond mijn plantje: Misopates orontium – wat ligt die naam toch heerlijk in de mond; dat helpt echt bij het herinneren -, in het Nederlands akkerleeuwenbekje geheten.

Via de verspreidingsatlas van Floron (www.verspreidingsatlas.nl) kwam ik erachter dat het om een rode- lijstplantje ging. Sinds de jaren '50 door intensieve landbouwtechnieken

sterk achteruitgegaan, in onze regio inmiddels zeer zeldzaam en elders in Nederland was het niet veel beter. Door sommigen werd het hier zelfs als verdwenen beschouwd. Het was dus echt een 'plantje van herin- nering' aan het worden.....

Stoepsteenplantje

Terwijl ik die toch behoorlijk depri- merende informatie tot mij nam, veranderde mijn treurnis even in trots en ontroering: door onze ma- nier van werken hadden wij die Misopates orontium niet doodgespo- ten of vanzelfsprekend omgeschof- feld, maar had hij in onze tuin van- uit een misschien wel heel oud zaadje zijn weg naar het licht ge- vonden! Uiteraard hebben we hem laten staan en heeft hij zaad mogen schieten.

Heel eerlijk gezegd is hij inmiddels bijna een plaag geworden in onze moestuin. We trekken hem nu vaak uit. Maar we koesteren er altijd een paar. We genieten van hun schoon- heid en laten ze uitzaaien.

Ook in Domies Toen groeien af en toe her en der een paar akker- leeuwenbekjes. Maar omdat we in Domies Toen de grond zo weinig mogelijk beroeren, verdwijnt ie soms een paar jaar, om dan ineens weer op te duiken als we ergens in een border wat intensiever bezig zijn geweest.

En onlangs is in Winsum een akker- leeuwenbekje als stoepsteenplantje gespot. Misschien is het daar wel terechtgekomen via onze schoenen! (MF)

Collectiebeheer

In Domies Toen staan de planten niet gerangschikt in vakken met een keurig naambordje erbij maar de planten staan kriskras over de tuin verdeeld. En toch zit er een systeem in.

Neem de collectie stinzenplanten. Stinzenplanten zijn in de hele tuin te vinden. Het is de hoofdcollectie van Domies Toen. Het is beschreven in het collectiebeleid van Domies Toen. Het collectiebeleid is van groot belang voor het lidmaatschap van de Nederlandse Vereniging van Botanische Tuinen en de Museum-erkenning. Planten zijn keurig genummerd. De nummers zijn terug te vinden in het boekje 'Stinzenplanten ontdekken in Domies Toen'. Het boekje geeft informatie over de stinzenplanten en er staat een plattegrond in met daarin de nummers en plaats van de planten. Zo zijn de planten eenvoudig te vinden in de tuin.

Biotoopschalen

Domies Toen heeft meerdere collecties heemplanten: stinzenplanten, planten uit de kalkrijke duinen en Zuid-Limburg, planten van de voedselrijke graslanden in het hooiland en een akker. Verder zijn in de tuin diverse borders, een kruidentuin en

een insecten- en vlindertuin te vinden. Naast de planten in de volle grond staan er biotoopschalen, ieder met een plantenmilieu uit Noord-Nederland. Deze planten zouden het in de tuin zelf niet doen maar in de schaal met daarin het aangepaste milieu doen de planten het goed en zijn de milieus goed in beeld te brengen.

Inspiratie opdoen

Voor de bezoeker die komt voor een mooi aangelegde tuin die rust uitstraalt en waar bloemen bloeien, is er voldoende te beleven. In Domies Toen staat er altijd wel wat in bloei en kan de bezoeker in verwondering inspiratie opdoen voor eigen tuin. De hoofdcollectie, stinzenplanten, waaronder vele bolgewassen, zorgen dat in het begin van het jaar de bloei begint. Vaak staat het grootbloemig sneeuwkllokje het eerst in bloei. Dit is meestal in januari. Wanneer het warmer wordt, komen de sneeuwkllokjes, winterakonieten, sleutelbloemen stap voor stap in bloei. Dit gaat door tot zeker halverwege mei. Vanaf dit moment nemen de heemplanten in de mergelvallei en in het hooiland de bloei over: ganzeriken, ooievaarsbekken, toortsen, silene en veel andere soorten. De meeste heemplanten zijn eind juni, begin juli uitgebloeid maar daar is op geanticiepeerd met de keuze van de vaste planten in de borders.

Langer tuinseizoen

Veel vaste planten komen oorspronkelijk uit Japan, China en Amerika. Bij de introductie hiervan waren de meeste planten in juli al uitgebloeid. De nieuwe lichte vaste planten

zorgde voor een langer tuinseizoen in de Europese tuinen. Helenium, asters, Solidago, Monarda, Veronicastum, Helianthemum, Dahlia, grote teunisbloem, ze komen alle uit Amerika. Hosta's en anemonen uit Oost-Azië.

Eind oktober is ook in Domies Toen de grootste bloei voorbij. Toch zijn er planten die het nog wel even proberen. Logica is er niet echt, de gekste planten halen het in deze periode in hun hoofd om nog, of al, een bloem te produceren. Bij de kuil in Toen staat een Prunus subhirtella 'Autumnalis', aan deze boom verschijnen de eerste bloemen in oktober. Dit gaat zo door totdat er

een vorstperiode aanbreekt. Maar al vrij snel hierna, wanneer de weersomstandigheden gunstig worden, komen de volgende bloemen, dit gaat door tot in april. Soms, tijdens zachte winters, blijven er bloemen komen in de tuin gedurende de hele winterperiode. Zo heeft Domies Toen het gehele jaar door bloei in de tuin. (JJB)

De tuin van Penderecki

Wandelen door de tuin van de Poolse componist Krzysztof Penderecki is een groot avontuur. Ontdek de geheimen van de muziek-salon, verdwaal in het labyrint,

neem plaats in het amphitheater of wandel gewoon door het park. Maar luister vooral ook naar zijn muziek.

<https://pendereckisgarden.pl/en/the-maestros-manor>

